

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1995/96:150 med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken, utgiftstak, ändrade anslag för budgetåret 1995/96, m.m. (ekonomisk vårproposition) jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna rör näringsutskottets beredningsområde.

Propositionen

Näringsutskottet behandlar i detta yttrande följande förslag till riksdagsbeslut:

såvitt avser den ekonomiska politiken och utgiftstaket

5. (delvis) att riksdagen godkänner den preliminära beräkningen för samtliga utgiftsområden (avsnitt 4.6.1),

såvitt avser tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1995/96

32. att riksdagen beslutar att på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1995/96 öka det under tolfte huvudtiteln anvisade ramanslaget Sveriges geologiska undersökning: Geologisk undersökningsverksamhet m.m. med 9 500 000 kronor,

33. att riksdagen godkänner en ökning av investeringsplanen för Affärsverket svenska kraftnät för budgetåret 1995/96 med 500 000 000 kronor att finansieras med verkets egna medel (avsnitt 6.7),

34. att riksdagen bemyndigar regeringen att, intill ett sammanlagt belopp om 1 500 000 000 kronor, teckna borgen för lån eller utfärda kreditgarantier till bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier eller andelar (avsnitt 6.7).

Motionerna

De motioner som behandlas här är följande:

1995/96:Fi78 av Carl Bildt m.fl. (m) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

5. (delvis) beslutar godkänna den preliminära beräkningen för samtliga utgiftsområden i enlighet med vad som anförts i motionen,

9. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konkurrensutsättning av den kommunala verksamheten,

12. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av goda villkor för företagande,

14. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ökad konkurrens,

16. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om energipolitiken.

1995/96:Fi79 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) såvitt gäller yrkandet 4 (delvis) att riksdagen godkänner den preliminära beräkningen för olika utgiftsområden enligt vad i motionen anförts.

1995/96:Fi80 av Gudrun Schyman m.fl. (v) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

1. (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en politik för arbete och rättvisa,

6. (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgiftsområden (avsnitt 4).

1995/96:Fi81 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

4. (delvis) godkänner den preliminära beräkningen för samtliga utgiftsområden i enlighet med vad som redovisats i motionen,

46. i enlighet med vad som föreslås i motionen avslår regeringens begäran om bemyndigande att lämna utökad borgen eller garantier till Svenska kraftnät för anläggande av likströmskabel mellan Sverige och Polen.

1995/96:Fi82 av Alf Svensson m.fl. (kds) såvitt gäller yrkandet 7 (delvis) att riksdagen godkänner den preliminära beräkningen för de utgiftsområden som angivits i motionen.

Näringsutskottet

Näringspolitikens inriktning och utgiftsområde 24 Näringsliv

Propositionen

Regeringens syn på *näringspolitikens inriktning* redovisas i finansplanens avsnitt (3.3) om den ekonomiska politikens inriktning under rubriken Goda villkor för företag och företagande (s. 27–29). Där sägs bl. a. att staten – för att komma till rätta med arbetslöshetsproblemet – måste erbjuda goda villkor för företag och företagande. Det är framför allt i näringslivet som sysselsättningen måste öka, inte minst i de små och medelstora företagen. Särskild uppmärksamhet måste därvid riktas mot kvinnors företagande och behovet av riskkapital för detta ändamål. Näringspolitikens syfte är att stödja företagens möjligheter att utvecklas och att utnyttja både personalens kompetens och de möjligheter som ställs till förfogande av ny teknik, anför det. Den närmare integrering som regeringen genomför mellan handelspolitiken och näringspolitiken syftar till att bredda den senare och skapa en fastare bas för en aktiv tillväxtpolitik.

Näringspolitiken måste vara inriktad på att stärka konkurrens och konkurrensförmåga, sägs det vidare. Regeringen har beslutat om en översyn av konkurrenslagstiftningen och utredningar beträffande konkurrensförhållandena inom livsmedelshandel och livsmedelsindustri. Även de statliga företagsstöden och deras effekter på det svenska näringslivet ses över. Effektiviseringen av kampen mot den ekonomiska brottsligheten bidrar till att förbättra konkurrensförhållandena för det seriösa näringslivet, anför det i propositionen. Tillgången till riskkapital kommer att förbättras genom förslag om utökade möjligheter för Allmänna pensionsfonden (AP-fonden) att förvärva aktier.

I propositionen redovisas i detta sammanhang också åtgärder inom skatte-, arbetsmarknads-, miljö- och energiområdena. Vad som sägs i fråga om energiområdet återkommer utskottet till i det följande.

Regeringens förslag beträffande *utgiftsområde 24 Näringsliv* framgår av avsnitt 4 i propositionen (s. 63, 73, 97 och 98). Utgiftsområdet omfattar verksamheterna näringspolitik, teknologisk infrastruktur, marknads- och konkurrensfrågor, teknisk forskning och utveckling, konsumentfrågor, kooperativ utveckling samt exportfrämjande. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår år 1996 till 3,6 miljarder kronor.

Småföretagens betydelse som skapare av sysselsättning kommer under den fortsatta mandatperioden att uppmärksammas i högre grad, anför det i propositionen. Inom det konkurrensfrämjande området kan anslagsbehovet de närmaste åren komma att påverkas av bl.a. den pågående uppföljningen av konkurrenslagen (1993:20). Utredningen (N 1995:13) om statens roll för främjande av den svenska gruvnäringens utveckling kommer att utgöra ett viktigt underlag för delar av den fortsatta näringspolitiken, heter det vidare. Regeringen avser att i den forskningspolitiska propositionen hösten 1996 bl.a. stärka den tvärvetenskapliga och tillämpade forskningen. Varaktiga besparingar har beräknats på forskningsanslagen, uppgående till 200 miljoner kronor fr.o.m. år 1997 och ytterligare 100 miljoner kronor fr.o.m. år 1998. Ambitionen är att huvuddelen av dessa besparingar skall kompenseras genom stiftelsemedel. Den slutliga fördelningen av besparingarna på statsbudgetens anslag kommer att avgöras i beredningen inför den forskningspolitiska propositionen.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 2 793 miljoner kronor år 1997, till 2 543 miljoner kronor år 1998 och till 2 553 miljoner kronor år 1999. Totalt föreslås ramen för de statliga utgifterna (utgiftstaket) uppgå till 723 miljarder kronor år 1997, till 720 miljarder kronor år 1998 och till 735 miljarder kronor år 1999.

Motionerna

Beträffande *näringspolitikens inriktning* sägs i *motion 1995/96:Fi78 (m)* att regeringen saknar en tydlig strategi på det näringspolitiska området. Uttalanden från regeringen om ökat företagsstöd och inrättande av en ny statlig investeringsbank samt förslaget om en ny fondstyrelse inom AP-fonden tyder på att regeringen planerar att öka inslaget av politisk styrning av näringslivet,

anför motionärerna. De hävdar att ett bristfälligt företagsklimat har uppstått i Sverige, till följd av osäkerheten om den näringspolitiska inriktningen tillsammans med beslut om höjda skatter för företagen. Detta sägs ha resulterat i färre nya företag och ett ökande antal konkurser. Den politiska uppgiften är nu att åstadkomma så goda villkor för företagandet att nya arbetstillfällen kan skapas, anför motionärerna. De hävdar att regeringen i detta avseende "står fullständigt tomhänt". I motionens avsnitt (6.5.3) med rubriken Goda villkor för företagande och nya jobb föreslås en rad förändringar på framför allt skatteområdet i syfte att förbättra företagsklimatet.

Regeringen har avbrutit arbetet inom två viktiga områden inom näringspolitiken – avregleringar och privatiseringar – påpekas det vidare i motionen. Enligt motionärerna har regeringen avgränsat frågan om konkurrensproblemen till enbart en fråga om lagstiftning och bortsett från behovet av strukturella åtgärder. Motionärerna förordar en annan inriktning av näringspolitiken. De försäljningar av aktier i statliga företag, som påbörjades av den borgerliga regeringen år 1991, måste återupptas. Företagsstödet måste minska, och avregleringarna återupptas och påskyndas, sägs det.

I motionen finns ett särskilt avsnitt (6.6) om stärkt *konkurrens*. Konkurrensverket bör ges erforderligt stöd för sitt arbete med att utreda och beivra brott mot konkurrenslagen, anför motionärerna. Vidare anser de att gjorda avregleringar inom t.ex. flyg och taxi bör granskas samt att tillämpningen av lagen bör utvärderas ytterligare, främst avseende problemen med tidsutdräkt i den process som består av föreläggande från Konkurrensverket, dom i Stockholms tingsrätt och fastställelse i Marknadsdomstolen. Motionärerna stöder den pågående översynen av konkurrenslagen. Lagen anses dessutom behöva tillämpas striktare. Motionärerna menar att Sverige behöver en offensiv konkurrenspolitik med strukturella åtgärder på följande områden: frihandel (fri rörlighet för produktionsfaktorer inom EU, utvidgning av EU österut, liberal handelspolitik i EU gentemot omvärlden samt standardiseringsarbete över nationsgränserna för att undanröja tekniska handelshinder), avreglering (inrättande av en avregleringsdelegation), offentliga monopol (skärpt lagstiftning när det gäller offentlig prissättning, skärpt tillsyn över upphandlingsreglerna, översyn av kommunallagen (1991:900) samt införande av strängare regler mot avbruten upphandling) och privatisering (återupptagande och påskyndande av privatisering av statliga företag). När det gäller offentliga monopol föreslås i ett särskilt yrkande att riksdagen skall göra ett tillkännagivande om konkurrensutsättning av den kommunala verksamheten. En konkurrensutsättning av all kommunal verksamhet med undantag för myndighetsutövning har visat sig vara ett mycket verksamt medel för att åstadkomma effektiviseringar och höjd produktivitet, sägs det i motionen med hänvisning till en utvärdering av konkurrensutsatt äldrevård i Stockholm.

När det gäller utgiftsramen för *utgiftsområde 24 Näringsliv* delar motionärerna i stort regeringens bedömningar, men anser att ramen kan sänkas något genom lägre företagsstöd. Sänkningar föreslås med 103 miljoner kronor för år 1997, med 106 miljoner kronor för år 1998 och med 110 miljoner kronor för år 1999. Beträffande det totala statliga utgiftstaket föreslås i motionen en minskning jämfört med regeringens förslag med 53,4 miljarder

kronor för år 1997, med 68,7 miljarder kronor för år 1998 och med 93,4 miljarder kronor för år 1999.

Något särskilt avsnitt om *näringspolitikens inriktning* finns inte i *motion 1995/96:Fi79 (fp)*. Folkpartiet liberalernas syn på företagandets villkor redovisas i stället i olika avsnitt i motionen i anslutning till en presentation av partiets alternativ. Med avbrott under de borgerliga regeringsperioderna har Sverige sedan 25 år systematiskt försvårat det privata företagandet, anför det i motionen. Politiken måste nu ha som mål att skapa en ekonomisk struktur som, till skillnad från den nuvarande, kan säkra välfärden, anser motionärerna. Därvid måste tillväxten av nya jobb under de närmaste åren i allt väsentligt komma i den privata sektorn. Om liberal politik präglade riksdagens beslut skulle Sverige enligt motionärerna förändras i bl.a. följande avseenden: utrymmet för entreprenörer skulle vara större och tillväxten därmed högre; det skulle vara mer lönande och mindre krångligt att driva företag och fler personer skulle därmed ha arbete; villkoren för arbete, sparande och investeringar skulle vara goda och långsiktigt stabila och Sverige skulle därmed vara attraktivt för utländska investeringar. Det ”jobbpaket” som föreslås i motionen syftar till att parera en nödvändig finanspolitisk åtstramning med tydliga tillväxtsignaler från statsmakterna. Detta paket består enligt vad som sägs i motionen av kraftigt sänkta skatter på företagande och kapitalbildning, förenklad arbetsrätt, försök att stimulera hushållstjänster som en ny arbetsmarknad, ansatser till en ny process för lönebildning, en genomtänkt kompetenspolitik, en skärpt konkurrenspolitik, m.m. I motionens förslag till finansiering (tabell 8.3) finns försäljning av statliga företag upptaget med 15 miljarder kronor under vardera åren 1997, 1998 och 1999.

Beträffande utgiftstak föreslås en total minskning, jämfört med regeringens förslag, med 20 miljarder kronor för år 1997, med 25,7 miljarder kronor för år 1998 och med 30,2 miljarder kronor för år 1999. Någon explicit uppdelning på utgiftsområden görs inte. I motionen föreslås en successiv nedtrappning av företagsstöden med ca 10 miljarder kronor genom minskade subventioner inom arbetsmarknadspolitiken, räntebidragen, jordbruksstödet, presstödet, rederistödet m.m. Eventuella effekter på *utgiftsområde 24 Näringsliv* av förslaget om minskat totalt utgiftstak anges inte i motionen.

I *motion 1995/96:Fi80 (v)* anför beträffande *näringspolitikens inriktning* att små och medelstora företag kan förväntas svara för en stor del av den framtida sysselsättningstillväxten. Vänsterpartiet har redovisat en rad förslag och stimulanser för dessa företag, bl.a. reducerade egenavgifter samt räntestöd för investeringar, och krävt åtgärder för att trygga kapitalförsörjningen för små och medelstora företag med tillväxtmöjligheter, sägs det. Alla näringspolitiska förslag bör utgå från ett företagarperspektiv och inte från ett kapitalplacerarperspektiv, anser motionärerna och finner det intressant att statsminister Göran Persson nyligen uttryckt sig positivt om någon form av statlig investeringsbank för små och medelstora företag med utvecklingspotential.

Motionärerna efterlyser en medveten satsning på den kunskapsintensiva sektorn från statsmakternas sida. Det finns otaliga exempel på de nya innovationsföretagens kapitalförsörjningsproblem, anför det. Svenska licenser för 3 miljarder kronor såldes till utlandet under år 1995, vilket omsatt i in-

dustriell produktion skulle motsvara en omsättning på 100 miljarder kronor, hävdar motionärerna och anser att denna produktion till stor del skulle kunna ha hamnat i Sverige. Satsningar på forskning och utveckling kostar miljardbelopp, och det tar lång tid innan de ger resultat, samtidigt som de är helt avgörande för Sveriges framtid som välfärdsland, anför motionärerna. De föreslår därför att regeringen skall uppmanas att utarbeta en strategi för hur staten skall kunna bidra till att lösa detta kapitalförsörjningsproblem. För att stärka kunskapsinnehållet i företagen anser de att skattelättnader skall utgå till företag som satsar på forskning och utveckling, speciellt inom skogs- och livsmedelssektorerna. De föreslår vidare att regeringen inom EU skall verka för lägre patentkostnader, och att en halvering skall göras av de svenska patentavgifterna i syfte att öka patentansökningarna. Villkoren för kvinnors företagande måste vidare förbättras.

Vänsterpartiet avvisar regeringens förslag till *utgiftstak* och de preliminära utgiftsnivåer som presenteras i propositionen. Det finns inte någon möjlighet att bedöma hur de utgiftsnivåer som redovisas under respektive utgiftsområde har räknats fram, sägs det i motionen. Därmed anses det inte heller vara meningsfullt att föreslå några alternativa utgiftsnivåer. Motionärerna gör emellertid den bedömningen att regeringens preliminära utgiftsnivåer är otillräckliga. Vänsterpartiets förslag om totalt utgiftstak ligger ca 16 miljarder kronor över regeringens nivå.

I *motion 1995/96:Fi81 (mp)* sägs beträffande *näringspolitikens inriktning* följande. Den privata företagssektorn behöver utvecklas så att fler arbetstillfällen skapas, varvid inriktningen skall vara ökad miljöanpassning och ett mänskligare samhälle. En stark och effektiv offentlig sektor skapar goda förutsättningar för företagen och ger i sig många arbetstillfällen, anser motionärerna. De menar att de nya jobben i ökad utsträckning bör tillkomma inom små och medelstora företag samt inom kooperativa företag, vilket förutsätter en politik som underlättar för företagande när det gäller regelverk och beskattning. Kvinnors företagande, liksom företagande bland invandrare, bör på olika sätt stimuleras, anför motionärerna. De föreslår också riktade stimulanser för att påskynda utveckling av näringslivet inom bl.a. miljö-, transport- och energisektorerna.

När det gäller det totala utgiftstaket föreslås, jämfört med regeringens förslag, en ökning med 0,8 miljarder kronor år 1997, en minskning med 6,5 miljarder kronor år 1998 och en minskning med 23,3 miljarder kronor år 1999. Beträffande *utgiftsområde 24 Näringsliv* förordas att det av regeringen föreslagna beloppet minskas med 200 miljoner kronor år 1997, med 250 miljoner kronor år 1998 och med 300 miljoner kronor år 1999. Detta föreslås ske genom minskade bidrag och stöd till företag. Motionärerna anser också att Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) bör borde delas i två delar, så att de enheter som har en exploaterande inriktning skiljs från de som har en miljöanpassad inriktning.

Beträffande *näringspolitikens inriktning* anføres i *motion 1995/96:Fi82 (kds)* att den ekonomiska vårpropositionen vittnar om en allvarlig brist på förståelse beträffande företagandets villkor. I motionen (avsnitt 4.3.1) redovisas olika tillväxtåtgärder som Kristdemokraterna förordar, varav följande berör näringsutskottets beredningsområde: attityderna till företagande måste

bli bättre (inställningen till företagande – företagsklimatet – är avgörande för benägenheten att starta företag); stora satsningar på forskning och utbildning är nödvändiga om svenskt näringsliv skall kunna fortsätta att utveckla produkter som är internationellt konkurrenskraftiga, varvid utbytet mellan högskolor/universitet och näringsliv för att stimulera kommersialiseringen av forskningsresultat måste förbättras; samordning av olika statliga verksamheter som handhar företagarfrågor bör ske, samtidigt som en kontinuerlig omprövning av regleringar, uppgiftsinhämtande och bestämmelser genomförs; minst 1 % av all statlig teknikupphandling bör kanaliseras till små och medelstora företag; nya rön inom forskning och utveckling bör göras mer tillgängliga för småföretagen; målet för den pågående översynen av företagsstöden bör vara sänkta företagsstöd i utbyte mot sänkta skatter.

I motionen (avsnitt 8.1) redovisas vidare Kristdemokraternas förslag till ökade inkomster. Där sägs att staten bör gå vidare med ägarspridning och sälja ut statliga företag. Motiveringen till detta motsvarar den som anges i motion 1995/96:N27 (kds) med anledning av proposition 1995/96:141 om aktiv förvaltning av statens företagsägo, och som för närvarande är föremål för näringsutskottets behandling. Utförsäljning från den lista över företag som fastställdes av den borgerliga regeringen skall enligt motionärernas förslag genomföras så att ränteeffekten minus uteblivna inleveranser blir 1 miljard kronor högre år 1997, 2 miljarder kronor högre år 1998 och 3 miljarder kronor högre år 1999.

För det totala utgiftstaket föreslås, jämfört med regeringens förslag, en ökning med 1,1 miljarder kronor för år 1997, en minskning med 1,4 miljarder kronor för år 1998 och en minskning med 3,0 miljarder kronor för år 1999. När det gäller *utgiftsområde 24 Näringsliv* föreslås en ökning i förhållande till regeringens förslag med 500 miljoner kronor år 1997, med 750 miljoner kronor år 1998 och med 1 000 miljoner kronor år 1999. Ökningen skall möjliggöra en sänkning av arbetskraftskostnaderna i tjänstesektorn – införande av en modell för hushållstjänster, liknande den som finns i Danmark, förordas i motionen.

Tidigare riksdagsbehandling m.m.

Näringsutskottet behandlade senast hösten 1995 frågan om *näringspolitikens inriktning* i samband med beredningen av den s.k. tillväxtpropositionen (prop. 1995/96:25). Utskottet avstyrkte då i sitt yttrande (1995/96:NU3y) till finansutskottet yrkanden i tre motioner (m; fp; kds). Utskottet anförde bl.a. (s. 4) att näringspolitikens huvuduppgift är att medverka till en snabb förnyelse och utveckling inom företagssektorn, och att politiken måste ha som mål att skapa gynnsamma villkor för företagandet. Därvid framhölls vikten av att det skapas sunda och fasta spelregler för näringslivet. Insatserna inom näringspolitiken bör främst vara av generell karaktär och avse områden där marknaden har lyckats mindre väl, sades det. I vissa fall ansågs dock behov av mer selektiva, branschriktade åtgärder kunna uppstå. Utskottet såg det vidare som mycket angeläget att beslut om förändringar i regelverket för företagen tas med så stor politisk enighet som möjligt.

I en avvikande mening (m, fp, kds) anfördes att näringspolitiken bör inrikta på att ange de ramar inom vilka företagen fritt skall få verka. Det är därvid av avgörande betydelse att näringslivet ges långsiktigt fasta planeringsförutsättningar och att detaljstyrning och byråkratiska inslag avskaffas. Det refererades till den näringspolitik som bedrevs av den tidigare regeringen och som hade till syfte att genom generella insatser skapa goda förutsättningar för företagande, investeringar och produktivt arbete i Sverige. Vikten av att näringspolitiken utformas så att villkoren för de små och medelstora företagen förbättras framhölls särskilt.

I nämnda yttrande togs också upp frågan om *konkurrens och avreglering*, vilken berörs i motion 1995/96:Fi78 (m). Utskottet avstyrkte yrkanden i motioner (m; fp; v; kds) med krav på ytterligare åtgärder för att skärpa konkurrensen och öka avregleringen. Utskottet anförde att en effektiv konkurrens är särskilt betydelsefull för en öppen ekonomi som den svenska, och att det är helt avgörande – om välståndet skall kunna bibehållas – att det svenska näringslivets konkurrenskraft kan upprätthållas på en internationell nivå. Utskottet hänvisade till en lång rad åtgärder som regeringen har vidtagit och som redovisades i yttrandet och ansåg att det inte fanns något behov av ett riksdagsuttalande om ytterligare åtgärder.

I en avvikande mening (m, fp, kds) anfördes att ökad konkurrens och avreglering behövs i den svenska ekonomin. Sverige bör ligga i frontlinjen när det gäller skärpt konkurrensövervakning och avreglering och vara pådrivande inom EU, sades det. Det ansågs också vara av stor betydelse att det av den tidigare regeringen inledda arbetet med avreglering fortsätter. I en annan avvikande mening (v) förordades en utredning om konkurrenssituationen inom byggsektorn – vid sidan av de utredningar och översyner som regeringen redan hade fattat beslut om.

Riksdagen avslog nyligen på näringsutskottets förslag motioner från allmänna motionstiden 1995 med yrkanden om vissa konkurrens- och avregleringsfrågor. Utskottet (bet. 1995/96:NU21) hänvisade till ett flertal utredningar på området och framhöll att det kommer att göra en förnyad prövning av konkurrensfrågorna när resultaten av dessa utredningar föreligger. I en reservation (m, fp) anfördes att etableringshinder inom olika områden kan medföra onödiga kostnader för medborgarna i form av höga skatter och priser. Beträffande yrkanden om fortsatt avreglering och prövning av regleringar på företagsområdet hänvisade utskottet till regeringens pågående arbete på området. I en reservation (m, c, fp, kds) förordades att en speciell avregleringsdelegation åter skall tillsättas, och att avregleringsarbetet bör bedrivas så att öppningar skapas för privata initiativ i kommuner och lands-ting.

Det kan här vidare påpekas att näringsutskottet nyligen har genomfört en offentlig utfrågning om konkurrensfrågor.

Som nämnts pågår ett flertal utredningar på konkurrensområdet. En särskild utredare, f.d. regeringsrådet Lars Jonson (N 1995:11), har i uppdrag att kartlägga och sammanställa erfarenheterna av konkurrenslagen (dir. 1995:136). Arbetet skall redovisas senast den 31 december 1996. Vidare utreds konkurrensförutsättningarna inom handeln med livsmedel (dir. 1995:137) – särskild utredare: f.d. statssekreteraren Sture Åström (N 1995:12). Även

frågan om livsmedelsindustrins långsiktiga konkurrensförutsättningar är föremål för utredning (dir. 1995:149) under ledning av riksdagledamoten (s) Marianne Carlström (Jo 1996:02). De båda sistnämnda utredningarna skall redovisas senast den 30 september 1996. Konkurrensförutsättningarna i byggbranschen utreds inom Näringsdepartementet i samverkan med Konkurrensverket, NUTEK och Kommerskollegium, som sinsemellan har etablerat ett närmare samarbete i vissa konkurrensfrågor. Det kan också nämnas att Underprissättningsutredningen (särskild utredare: direktör Bo Lindörn) vid årsskiftet 1995/96 avlämnade sitt betänkande Konkurrens i balans (SOU 1995:105), i vilket åtgärder för ökad konkurrensneutralitet vid offentlig prissättning m.m. föreslås. Remissbehandlingen av denna utredning har nyligen avslutats. Företagsstödsutredningen (särskild utredare: direktör Olof Rydh) har vidare nyligen lämnat sitt betänkande Kompetens och kapital (SOU 1996:69). Utredningen föreslår ett antal förändringar som syftar till att stimulera tillväxten i småföretagen och öka nyföretagandet. Bland annat förordas neddragningar inom de generellt utgående stöden, ökning av utvecklingsinriktade stöd och förenklingar av stödadministrationen. Utredningen framhåller vikten av att konkurrensen inte påverkas otillbörligt av statens stöd. Sedvanlig remissbehandling planeras.

Frågan om *privatisering av statliga företag*, som tas upp i motionerna 1995/96:Fi78 (m), 1995/96:Fi79 (fp) och 1995/96:Fi 82 (kds), är för närvarande föremål för behandling i näringsutskottet genom proposition 1995/96:141 om aktiv förvaltning av statens företagsägarande jämte motioner. Näringsutskottet planerar att inom kort avlämna sitt betänkande i det ärendet (bet. 1995/96:NU26), och riksdagen avses fatta beslut i början av juni 1996.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet behandlar först frågan om *näringspolitikens inriktning*. Inledningsvis vill utskottet framhålla att näringspolitiken måste ses mot bakgrund av den ekonomiska politik som förs. Denna måste innebära en stram finanspolitik, som ger förutsättningar för låga räntor och låg inflation. En fortsatt sanering av statsfinanserna måste genomföras.

Näringspolitikens syfte är – enligt näringsutskottets uppfattning och i likhet med vad som anförs i propositionen – att stödja företagens möjligheter att utvecklas och förnyas. Därvid måste både personalens kompetens och de möjligheter som ställs till förfogande av ny teknik utnyttjas. Näringspolitiken måste inriktas dels på att ge befintliga småföretag goda möjligheter att växa, dels på att underlätta framväxten av nya småföretag.

Näringsutskottet vill vidare framhålla vikten av att det skapas sunda och fasta spelregler för näringslivet. Det gäller t.ex. det allmänna regelverket för företagen, skattesystemet och energipolitiken. Insatserna inom näringspolitiken bör främst vara av generell karaktär och avse områden där marknaden har lyckats mindre väl. I vissa fall kan också behov av mer selektiva, branschinriktade åtgärder uppstå.

Näringspolitiken måste vara inriktad på att stärka konkurrens och konkurrensförmåga. En väl fungerande konkurrens är nödvändig för att upprätthålla omvandlingstrycket i ekonomin och därmed åstadkomma den erforderliga

strukturomvandlingen. För en öppen ekonomi som den svenska är en effektiv konkurrens särskilt betydelsefull. Som redovisats pågår för närvarande en rad översyner på konkurrensområdet, och näringsutskottet kommer att göra en förnyad prövning av konkurrensfrågorna när resultaten härav föreligger. Det bör också framhållas att Sverige inom EU har varit och är pådrivande i fråga om behovet av avregleringar och konkurrens på skilda områden.

Frågan om privatisering av statliga företag som tas upp i vissa av de här aktuella motionerna är, som tidigare påpekats, för närvarande föremål för behandling inom näringsutskottet med anledning av proposition 1995/96:141 om aktiv förvaltning av statens företagsägarande jämte motioner, som innehåller liknande yrkanden. Till denna fråga återkommer utskottet i betänkande 1995/96:NU26.

Med det anförda avstyrker näringsutskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Näringsutskottet övergår så till att behandla frågan om *utgiftsområde 24 Näringsliv*.

Näringsutskottet tillstyrker regeringens förslag till ram för utgiftsområdet för åren 1997–1999 och avstyrker de här aktuella motionerna i berörda delar. När det gäller de i propositionen nämnda besparingarna på forskningsanslagen får näringsutskottet anledning att återkomma till denna fråga i samband med behandlingen av förslag på utskottets område i den forskningspolitiska propositionen hösten 1996.

Energipolitikens inriktning och utgiftsområde 21 Energi

Propositionen

Beträffande *energipolitiken* sägs i finansplanens avsnitt (3.3) om den ekonomiska politikens inriktning att ett nytt energisystem skall utvecklas. Utvecklingen av kärnkraften bör inledas under mandatperioden och därefter fortsätta i jämn takt, sägs det. Den skall ske på ett sådant sätt att den elintensiva industrins konkurrensläge inte äventyras. På grundval av 1991 års energioverenskommelse, Energikommissionens betänkande (SOU 1995:139) och remissvaren på detta kommer samtliga riksdagspartier att inbjudas till överläggningar om energipolitiken, meddelas det. Regeringen eftersträvar en bred parlamentarisk majoritet kring frågan om omställningen av energisystemet. En proposition om energipolitiska riktlinjer m.m. planeras till hösten 1996.

Regeringens förslag avseende *utgiftsområde 21 Energi* framgår av avsnitt 4 i propositionen (s. 63, 73 och 94). Utgiftsområdet omfattar anslag för energiforskning och energiteknisk utveckling inklusive bioenergiforskning samt stöd till upphandling av energieffektiv teknik. Inom ramen för 1991 års energipolitiska program för ny energiteknik, som avslutas under innevarande år, stöds genom bidrag investeringar i vindkraftverk, solvärmeanläggningar och biobränsleeldade kraftvärmeverk. Verksamheten med de olika programmen bedrivs i huvudsak inom NUTEK. Viss verksamhet bedrivs även inom Boverket och Statens råd för byggnadsforskning. Utgiftsområdet omfattar också Statens oljelager och Affärsverket svenska kraftnät. De totala utgifterna för utgiftsområdet uppgår år 1996 till ca 1 miljard kronor.

Preliminärt föreslås ramen uppgå till 558 miljoner kronor år 1997, till 496 miljoner kronor år 1998 och till 441 miljoner kronor år 1999. Ramen kan komma att påverkas av beslut i den energipolitiska propositionen hösten 1996, varvid de åtgärder som föreslås förutsätts vara statsfinansiellt neutrala, sägs det i propositionen.

Motionerna

Motion 1995/96:Fi78 (m) innehåller ett särskilt avsnitt (6.10) om kärnkraften och *energipolitiken*. Regeringens energipolitik är skadlig för såväl miljön som sysselsättningen och tillväxten, anför motionärerna. De menar att inriktningen att börja avveckla kärnkraften under mandatperioden kommer att öka behovet av fossila bränslen och åsamka folkhushållet stora kostnader. Det är omöjligt att avveckla kärnkraften och samtidigt slå vakt om den energiintensiva industrins konkurrenskraft, hävdas det. En bra energipolitik är en av de viktigaste förutsättningarna för att åstadkomma en hög tillväxt i ekonomin; den är också av central betydelse för att den önskvärda tillväxten skall kunna komma till stånd i former som är så skonsamma som möjligt för miljön, anför motionärerna vidare. De avvisar bestämt varje tanke på att framtvinga en avveckling av kärnkraften i förtid. En ersättning av kärnkraften med eldning av fossila bränslen och biobränslen ökar utsläppen av miljöskadliga ämnen, sägs det. En viktig utgångspunkt är att staten inte skall detaljplanera energisystemets utveckling, utan statens uppgift skall i stället vara att fastställa ramar och villkor som innebär att hushåll och företag ges långsiktigt hållbara spelregler, anser motionärerna. De menar att regeringen, som säger sig eftersträva en energipolitik i bred enighet, kan åstadkomma en sådan uppgörelse med Moderata samlingspartiet och Folkpartiet, vilken skulle få stöd av svenskt näringsliv och fackliga organisationer, bl.a. LO.

Beträffande *utgiftsområdet 21 Energi* föreslås i den nämnda motionen ingen förändring av regeringens förslag. Eftersom utgångspunkten för motionärerna är att staten inte skall detaljplanera energisystemets utveckling, anser de att behovet för att staten skall ta på sig stora kostnader för investeringar i ny energiteknik minskar. Staten anses dock ha ett stort ansvar när det gäller energiforskning. Motionärerna delar regeringens bedömning att kommande energipolitiska åtgärder bör vara statsfinansiellt neutrala och avvisar därför planer på en avvecklingsskatt på kärnkraften.

I *motion 1995/96:Fi79 (fp)* finns ett särskilt avsnitt (6.8) med rubriken En trovärdig *energipolitik*. Där sägs att Folkpartiet eftersträvar politisk samling kring en realistisk energipolitik. Energikommissionen har tydligt visat att de energipolitiska mål som riksdagen fastställt är oförenliga, anför motionärerna och anser att det skulle ha oacceptabla miljömässiga och ekonomiska konsekvenser att avveckla all kärnkraft till år 2010. Detsamma gäller stängning av ett aggregat under innevarande mandatperiod.

I fråga om *utgiftsområde 21 Energi* konstateras i motionen att regeringen inte har räknat med någon budgetbelastning till följd av en förtida avveckling av kärnkraften. Eftersom regeringen planerar för att stänga ett aggregat under mandatperioden och därefter fullfölja avvecklingen i vad som betecknas som jämn takt, torde betydande påfrestningar för samhällsekonomin och de of-

fentliga finanserna uppkomma, anför motionärerna. Om det – som regeringen anger – inte skall bli någon försämring av de offentliga finanserna, måste finansiering antas ske med högre skatter, vilket i sin tur skulle få negativa effekter på ekonomins utvecklingskraft, heter det.

När det gäller *utgiftsområde 21 Energi* noteras i *motion 1995/96:Fi80 (v)* att regeringen i den ekonomiska vårpropositionen anger att de förslag som kommer i den aviserade energipropositionen skall vara statsfinansiellt neutrala. Med hänsyn till regeringens uttalande om att en kärnkraftsreaktor bör tas ur drift under innevarande mandatperiod och till de kostnader som därmed kan beräknas uppkomma, ställer motionärerna frågan hur kostnaderna skall finansieras. Storleken på kostnaderna bestäms självfallet av vilken reaktor som ställs av, konstateras det. Eftersom utgiftsramen för området är upptagen med endast ca 500 miljoner kronor, torde regeringen få återkomma med annan finansiering för att hålla avvecklingslöftet, anför motionärerna.

I *motion 1995/96:Fi81 (mp)* anförS beträffande *energipolitikens inriktning* att betydande insatser krävs för att miljöanpassa Sveriges energiförsörjning. Tidigare riksdagsbeslut att kärnkraften skall avvecklas till senast år 2010 måste fullföljas, anser motionärerna och menar att användningen av fossila bränslen måste begränsas och på lång sikt avvecklas. Energikällor såsom vind, sol och biobränslen måste utnyttjas i betydligt större utsträckning, och energieffektiviseringen måste förstärkas, anför motionärerna vidare. De anser att det främsta styrmedlet för en omställning av energiförsörjningen bör vara en prispolitik, där icke förnybara och miljöstörande energislag beläggs med väsentligt högre energiskatter än vad som för närvarande gäller, som en del av en skatteväxling. Detta kommer att leda till att aktörerna på energimarknaden tar initiativ till att starta omställningen, hävdas det.

När det gäller *utgiftsområde 21 Energi* beräknas i motionen att det, förutom de nyssnämnda åtgärderna, kommer att behövas kompletterande insatser i form av statliga investerings- och utvecklingsbidrag under en övergångsperiod. Jämfört med regeringens förslag föreslås en ökning av ramen med 1 miljard kronor under vardera åren 1997, 1998 och 1999. Preliminärt föreslås följande fördelning av stödet: investeringsbidrag till vindkraftverk – 200 miljoner kronor, utvecklingsbidrag till vindkraftverk – 30 miljoner kronor, investeringsbidrag till solenergi – 50 miljoner kronor, utvecklingsbidrag till solenergi – 20 miljoner kronor, investeringsbidrag till biovärme och kraftvärme – 400 miljoner kronor samt utvecklings- och investeringsbidrag till konvertering av elvärme – 300 miljoner kronor.

I ett avsnitt (4.5) om miljöpolitik för tillväxt och långsiktigt hållbar utveckling i *motion 1995/96:Fi82 (kds)* berörs *energipolitikens inriktning*. Där sägs att inom miljö- och energiområdet kommer arbetstillfällena att öka högst avsevärt när ett resursbevarande och ekologiskt synsätt etableras. Omställningen av energisystemet till förmån för eleffektivisering och energihushållning samt utveckling av förnybar elproduktion är en viktig faktor för tillskapandet av nya ”gröna jobb”, anför motionärerna.

Beträffande *utgiftsområde 21 Energi* föreslås i den nämnda motionen inga förändringar jämfört med regeringens förslag. Det anförS att Kristdemokraterna i Energikommissionen aktivt har medverkat till att förutsättningar har skapats för en bred parlamentarisk uppgörelse om omställningen av energi-

systemet. Motionärerna framför förhoppningen att kommande partiledaröverslaggningar skall leda till stabila spelregler för aktörerna på energimarknaden till gagn för såväl miljön som tillväxten.

1995/96:NU9y

Tidigare riksdagsbehandling

Näringsutskottet behandlade senast hösten 1995 frågan om riklinjer för energipolitiken i sitt yttrande till finansutskottet över tillväxtpropositionen (prop. 1995/96:25). Utskottet (1995/96:NU3y) avstyrkte då ett motionsyrkande med hänvisning till att Energikommissionens slutbetänkande och remissutfallet därav borde avvaktas innan politiska markeringar och ställningstagande gjordes. I en avvikande mening (m) förordades att riksdagen skulle göra ett uttalande om att energipolitiken bör utformas så att tillväxt och sysselsättning främjas och miljöskadliga utsläpp begränsas samt att en förtida avveckling står i strid med en sådan politik. Ställningstagandena i finansutskottet (bet. 1995/96:FiU1) anslöt till de i näringsutskottet. Riksdagen beslöt i enlighet med finansutskottets förslag.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet ser positivt på att regeringen avser att inbjuda samtliga riksdagspartier till överläggningar om energipolitiken. Som sägs i propositionen och i motion 1995/96:Fi82 (kds) är det angeläget att en bred parlamentarisk majoritet kan skapas kring frågan om omställningen av energisystemet. Utskottet tillstyrker regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 21 Energi och noterar att regeringen anger att de åtgärder som kan komma att föreslås i den energipolitiska propositionen förutsätts vara statsfinansierade. Med detta avstyrker näringsutskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Tilläggsbudget såvitt avser Näringsdepartementet

Sveriges geologiska undersökning

Propositionen

För innevarande budgetår har till Sveriges geologiska undersökning (SGU) för geologisk undersökningsverksamhet anvisats ca 201 miljoner kronor. I besparingssyfte föreslog regeringen i budgetpropositionen 1995 (prop. 1994/95:100 bil. 13) att den maringeologiska verksamheten vid SGU skulle avvecklas. Kostnaderna för denna verksamhet beräknades till 19,5 miljoner kronor för det förlängda budgetåret 1995/96.

Mot bakgrund av motioner (s; m; c; fp; v; mp) bedömde riksdagen på näringsutskottets förslag att SGU:s maringeologiska verksamhet är av sådan betydelse att en nedläggning inte borde komma i fråga (bet. 1994/95:NU18). Vidare konstaterades att användningsområdena för den aktuella informationen har relevans för flera departementsområden, och att det därför vore naturligt om en samfinansiering mellan berörda departement kunde införas. Regeringen anmodades att ta fram förslag med denna innebörd.

För att förhindra att den maringeologiska verksamheten skulle upphöra och i avvaktan på ett förslag av regeringen beslöt riksdagen att anslaget till SGU skulle ökas med 10 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag och sålunda uppgå till ca 201 miljoner kronor. Eftersom det anvisade beloppet inte var tillräckligt för att verksamheten skulle kunna bedrivas under hela det förlängda budgetåret 1995/96, anmodades regeringen att under innevarande budgetår återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer verksamheten på längre sikt. Som en tillfällig, engångsvis finansiering av det anvisade extra beloppet beslöt riksdagen att 10 miljoner kronor engångsvis för budgetåret 1995/96 skulle föras från Energiteknikfondens inestående medel i Riksgäldskontoret till inkomstitel på statsbudgeten. Det underströks att denna överföring av medel inte var någon bestående finansiering. Regeringen anmodades att återkomma till riksdagen med förslag om en bestående finansiering, varvid denna skulle utformas så att en ökning av budgetunderskottet inte uppstår.

Regeringen föreslår nu att de ökade kostnaderna för den maringeologiska verksamheten under det förlängda budgetåret 1995/96 skall finansieras genom indragning av reservationsmedel och anslagssparande, uppgående till ett belopp om 9,5 miljoner kronor. Till den av riksdagen förordade samfinansieringen mellan berörda departement avser regeringen att återkomma i den kommande budgetpropositionen.

Vissa kompletterande uppgifter

I propositionen anges, som nämnts, att finansiering av den föreslagna ökningen av anslaget med 9,5 miljoner kronor skall ske genom indragning av reservationsmedel och anslagssparande. Någon precisering av vilka reservationsmedel eller vilket anslagssparande som avses görs emellertid inte i propositionen.

Enligt vad utskottet har inhämtat avses anslagssparandet beröra två anslag, nämligen ramanslaget (C 8) Elsäkerhetsverket för budgetåret 1994/95 och ramanslaget (C 9) Sprängämnesinspektionen för samma budgetår med vardera 2 miljoner kronor. Näringsutskottet noterar att regeringen har valt att ta i anspråk anslagssparande från två ramanslag. Anslagstypen ramanslag infördes för att ge myndigheterna bättre incitament att genomföra verksamheten effektivt och att hushålla med anslagsmedlen. Detta antas främjas av att ramanslaget ger en flexibilitet kring budgetårsskiftena som ökar den finansiella handlingsfriheten genom att både en sparmöjlighet och en kreditmöjlighet kopplas till anslaget. Riksdagen har begränsat anslagskrediten till högst 7 % av anslagsbeloppet, medan det för anslagssparandet inte finns någon begränsning.

Den tilltänkta besparingen av reservationsmedlen finns inom två andra anslag. Det ena är reservationsanslaget (F 1) Teknisk forskning och utveckling för budgetåret 1994/95, där det finns en anslagspost (6) Till Näringsdepartementets förfogande. Denna anslagspost står i regleringsbrevet upptagen med 8,2 miljoner kronor, varifrån 4,5 miljoner kronor skall användas för delfinansiering av den maringeologiska verksamheten. Det andra reservationsansla-

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet gjorde, som nämnts, våren 1995 den bedömningen att den maringeologiska verksamheten vid SGU är av sådan betydelse att en nedläggning inte bör komma i fråga. Riksdagen anmodade regeringen att återkomma med förslag som skulle säkerställa verksamheten under hela det innevarande budgetåret. Regeringen har nu föreslagit att ytterligare 9,5 miljoner kronor skall anvisas för ändamålet, vilket näringsutskottet tillstyrker.

I riksdagsbeslutet framhölls, som tidigare redovisats, att den tillfälliga, engångsvisa finansieringen med 10 miljoner kronor inte var någon *bestående* finansiering, och att regeringen skulle återkomma med förslag om en bestående finansiering som säkerställer verksamheten på längre sikt. Näringsutskottet konstaterar att regeringen inte lägger fram något sådant förslag i den nu aktuella propositionen. Näringsutskottet förutsätter att regeringen i den kommande budgetpropositionen återkommer med ett förslag om en varaktig finansiering av den maringeologiska verksamheten.

Affärsverket svenska kraftnät

Propositionen

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) har i en skrivelse till regeringen i mars 1996 redogjort för sin planerade medverkan i ett projekt avseende uppförande och förvaltning av en likströmslänk mellan Sverige och Polen. Enligt planerna skall projektet genomföras av ett tilltänkt polskt-svenskt aktiebolag, som till 50 % skall ägas av Svenska kraftnät, till 49 % av Vattenfall AB och till 1 % av det polska företaget Polski Sieci Elektroenergetyczne (PSE). Avsikten är att det polska företaget på sikt skall öka sin andel i bolaget samtidigt som Vattenfalls ägarandel skall minska.

Likströmslänken planeras ha en effekt på 600–800 megawatt. Den totala investeringen bedöms uppgå till ca 3 miljarder kronor. Enligt skrivelsen avser Svenska kraftnät att finansiera sin medverkan, motsvarande ca 1,5 miljarder kronor, genom att dels teckna borgen för sin andel i de lån som bolaget för projektet tar upp, dels lämna delägarlån till bolaget från internt genererade medel. I skrivelsen hemställer Svenska kraftnät om att med egna medel få lämna delägarlån om 500 miljoner kronor till bolaget och om bemyndigande att, intill ett belopp om 1,5 miljarder kronor, teckna borgen för verkets andel av bolagets lån. Fördelningen mellan borgen och delägarlån föreslås kunna bestämmas av Svenska kraftnät.

Genom riksdagens beslut år 1992 (prop. 1991/92:133, bet. NU30) fastställdes riktlinjer för verksamheten med det svenska storkraftnätet. Enligt riktlinjerna skall storkraftnätet och de statligt ägda utlandsförbindelserna förvaltas av en från kraftproducenterna fristående organisation, Svenska kraftnät. Vidare angavs att Svenska kraftnät skall äga och förvalta en tillräckligt stor andel av utlandsförbindelserna för att säkerställa svenska konsumenten-

ters och producenters möjlighet att sluta avtal om kraftaffärer med köpare och säljare utomlands. I samband med beslutet om införande av en ny ellagstiftning hösten 1995 angavs att – i syfte att tillgodose samhällets intresse av långsiktig försörjningstrygghet i elsystemet – en strävan bör vara att tillkommande utlandsförbindelser ägs och förvaltas av staten (prop. 1994/95:222, bet. 1995/96:NU1). I en reservation (m, fp) anfördes att det är onödigt att statsmakterna uttalar att tillkommande utlandsförbindelser skall ägas och förvaltas av staten; staten ansågs genom den nya ellagstiftningen ha det inflytande över utrikeshandeln med el som erfordras.

Hösten 1995 tillkallades en särskild utredare, f.d. kommunalrådet Göthe Andersson, med uppdrag att bl.a. pröva behovet av och möjligheterna att genom en lagreglering tillgodose denna strävan i fråga om ägandet av utlandsförbindelser. Utredningen har nu avlämnat sitt betänkande *Regler för handel med el* (SOU 1996:49). Där konstateras beträffande ägandet och förvaltandet av tillkommande utlandsförbindelser att staten redan med gällande lagstiftning har ett stort inflytande över etablerandet av dessa. Betänkandet kommer att remissbehandlas, varefter sedvanligt beredningsarbete sker.

Det är angeläget att staten genom Svenska kraftnät tillförsäkras ett bestämmande inflytande över en eventuell likströmslänk mellan Sverige och Polen, anför det i propositionen. Ett genomförande av projektet förutsätter koncession enligt lagen (1902:71, s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar (den s.k. ellagen). Ansökan om koncession för utlandsförbindelse skall enligt lagen prövas av regeringen. Enligt Svenska kraftnät är avsikten att det aktuella bolaget under våren 1996 skall lämna in en ansökan om koncession för likströmslänken till regeringens prövning.

Riksdagen har våren 1995 beslutat om bl.a. Svenska kraftnäts investerings- och finansieringsplan för åren 1995–1997 (prop. 1994/95:100 bil. 13, bet. NU20). Denna plan skall enligt förslaget nu utökas med 500 miljoner kronor för år 1996, varvid finansiering skall ske med verkets egna medel. Projektet förutsätter också att staten tecknar borgen för lån till det tilltänkta bolaget för Polen-förbindelsen intill högst 1,5 miljarder kronor, alternativt utfärdar kreditgarantier intill högst motsvarande belopp – för vilket regeringen begär riksdagens bemyndigande. Det planerade bolaget bör ses som ett dotterbolag till Svenska kraftnät, konstateras det i propositionen.

Motionen

Regeringens förslag avvisas i motion 1995/96:Fi81 (mp) med motivering att det är illa genomtänkt. Export av svensk el till Polen skulle kunna försvåra en kärnkraftsavveckling i Sverige och strider därmed mot riksdagens tidigare beslut, anför motionärerna. De påpekar att import av polsk el till Sverige sannolikt skulle innebära ökade svavelutsläpp och ökat kärnkraftsberoende i Polen. En likströmskabel mellan Polen och Sverige bör inte läggas ut inom överskådlig framtid, anför motionärerna. I stället anser de att betydande satsningar bör göras på ökad effektivitet i energianvändningen och på ökad användning av förnybar energi som ersättning för kärnkraft och fossila bränslen i såväl Sverige som Polen.

Näringsutskottet tillstyrker regeringens förslag rörande Svenska kraftnät. Som redovisats avser Svenska kraftnät att senare under våren 1996 lämna in en ansökan om koncession till regeringen, varefter en prövning i enlighet med gällande lagstiftning kommer att göras. Farhågorna som framförs i motion 1995/96: Fi81 (mp) finner utskottet mot bakgrund härav obefogade; motionen avstyrks i berörd del av näringsutskottet.

Stockholm den 14 maj 1996

På näringsutskottets vägnar

Birgitta Johansson

I beslutet har deltagit: Birgitta Johansson (s), Christer Eirefelt (fp), Karin Falkmer (m), Reynoldh Furustrand (s), Mats Lindberg (s), Mikael Odenberg (m), Chris Heister (m), Marie Granlund (s), Lennart Beijer (v), Dag Ericson (s), Ola Karlsson (m), Eva Goës (mp), Göran Hägglund (kds), Nils-Göran Holmqvist (s), Laila Bäck (s), Kerstin Warnerbring (c) och Frank Lassen (s).

Avvikande meningar

1. Näringspolitikens inriktning

Christer Eirefelt (fp), Karin Falkmer (m), Mikael Odenberg (m), Chris Heister (m), Ola Karlsson (m) och Göran Hägglund (kds) anser att den del av näringsutskottets yttrande – under rubriken Näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om näringspolitikens inriktning och utgiftsområde 24 Näringsliv – som börjar med ”Näringspolitikens syfte” och slutar med ”berörda delar” bort ha följande lydelse:

Den näringspolitik som regeringen bedriver, och som bl.a. karakteriseras av s.k. återställare, har – enligt näringsutskottets mening och i likhet med vad som anförs i motionerna 1995/96:Fi78 (m), 1995/96:Fi79 (fp) och 1995/96:Fi82 (kds) – lett till ett bristfälligt näringslivsklimat. Regeringen tycks sakna insikt om de villkor som ger förutsättningar för tillväxt i små och medelstora företag.

Näringspolitikens främsta uppgift är att utforma så goda villkor för företagandet att nya arbetstillfällen kan skapas. Statsmakernas uppgift härvidlag är att ange de ramar inom vilka företagen fritt skall få verka; näringslivet måste ges långsiktigt fasta planeringsförutsättningar, och detaljstyrning och byråkratiska inslag bör avskaffas. Det näringspolitiska klimatet för företagen uppstår genom en mängd olika beslut på skilda nivåer. Det är politikernas ansvar att se till att det sammantaget skapas ett klimat som är gynnsamt för företagandet.

Den näringspolitik som bedrevs av den borgerliga regeringen hade till syfte att genom generella insatser skapa goda förutsättningar för företagande, investeringar och produktivt arbete i Sverige, som skulle möjliggöra en hög och stabil ekonomisk tillväxt. Denna politik borde föras vidare. Därvid är det av särskild vikt att näringspolitiken utformas så att villkoren för de små och medelstora företagen förbättras. Dessa företag intar en nyckelroll när det gäller möjligheterna att åstadkomma den nödvändiga ökningen av sysselsättningen.

Näringsutskottet vill vidare framhålla betydelsen av en väl fungerande konkurrens. Välfärdsförlusterna till följd av bristande konkurrens har kartlagts i flera studier. Det Sverige nu behöver är en offensiv konkurrenspolitik med strukturella åtgärder avseende bl.a. ökad frihandel, avreglering och privatisering. När det gäller offentliga monopol bör en konkurrensutsättning av den kommunala verksamhet som inte bedrivs i myndighetsform komma till stånd. Näringsutskottet anser vidare att den privatisering av statliga företag som den borgerliga regeringen påbörjade bör fortsätta. Som tidigare redovisats är frågan om statliga företag för närvarande föremål för behandling inom näringsutskottet.

Riksdagen bör, enligt näringsutskottets mening, göra ett uttalande av här angiven innebörd. Därmed tillstyrks motionerna 1995/96:Fi78 (m), 1995/96:Fi79 (fp) och 1995/96:Fi82 (kds) i berörda delar. Motionerna 1995/96:Fi80 (v) och 1995/96:Fi81 (mp) avstyrks samtidigt i motsvarande delar.

2. Näringspolitikens inriktning

Lennart Beijer (v) anser att den del av näringsutskottets yttrande – under rubriken Näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om näringspolitikens inriktning och utgiftsområde 24 Näringsliv – som börjar med ”Med det” och slutar med ”berörda delar” bort ha följande lydelse:

Ett särskilt problem inom näringspolitiken är, som anförs i motion 1995/96:Fi80(v), kapitalförsörjningen till de nya innovationsföretagen. Insatser på forsknings- och utvecklingsområdet är mycket kostnadskrävande, samtidigt som de enligt näringsutskottets mening är helt avgörande för möjligheterna att upprätthålla välfärden i Sverige. Regeringen bör därför anmodas att lägga fram förslag om hur staten skall kunna bidra till att lösa detta problem, varvid skattelättnader till företag som satsar på forskning och utveckling kan vara en framkomlig väg. Vidare bör – i syfte att stimulera antalet patentansökningar – en sänkning av patentavgifterna eftersträvas.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet den sistnämnda motionen i berörd del. Övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

3. Näringspolitikens inriktning

Eva Goës (mp) anser att den del av näringsutskottets yttrande – under rubriken Näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om näringspolitikens

inriktning och utgiftsområde 24 Näringsliv – som börjar med ”Med det” och slutar med ”berörda delar” bort ha följande lydelse:

Den privata företagssektorn behöver, som nämnts, utvecklas så att fler arbetstillfällen skapas. Inriktningen bör därvid – i likhet med vad som anförs i motion 1995/96:Fi81 (mp) – vara en ökad miljöanpassning och ett mänskligare samhälle. För att påskynda utvecklingen av näringslivet inom bl.a. miljö-, transport- och energisektorerna förordar näringsutskottet riktade stimulanser. Detta bör riksdagen, anser näringsutskottet, som sin mening ge regeringen till känna. Härmed tillstyrks den nyssnämnda motionen i berörd del – övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

4. Utgiftsområde 24 Näringsliv

Karin Falkmer, Mikael Odenberg, Chris Heister och Ola Karlsson (alla m) anser att den del av näringsutskottets yttrande – under rubriken Näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om näringspolitikens inriktning och utgiftsområde 24 Näringsliv – som börjar med ”Näringsutskottet tillstyrker” och slutar med ”hösten 1996” bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser att en viss neddragning kan göras på utgiftsområde 24 Näringsliv genom minskade företagsstöd. Utskottet föreslår sålunda, i likhet med vad som anförs i motion 1995/96:Fi78 (m), en minskning av ramen med 103 miljoner kronor år 1997, med 106 miljoner kronor år 1998 och med 110 miljoner kronor år 1999. Den nämnda motionen tillstyrks därmed i berörd del av näringsutskottet.

5. Utgiftsområde 24 Näringsliv

Christer Eirefelt (fp) anser att den del av näringsutskottets yttrande – under rubriken Näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om näringspolitikens inriktning och utgiftsområde 24 Näringsliv – som börjar med ”Näringsutskottet tillstyrker” och slutar med ”hösten 1996” bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet instämmer i vad som anförs i motion 1995/96:Fi79 (fp) om att det bör vara möjligt att sänka utgiftstaket för åren 1997–1999 med 20, 25,7 resp. 30,2 miljarder kronor. En viss del av minskningen kan falla på utgiftsområde 24 Näringsliv. Regeringen bör anmodas att återkomma med förslag i budgetpropositionen med utgångspunkt i ett sådant lägre utgiftstak. Härmed tillstyrker näringsutskottet den nämnda motionen i här berörd del.

6. Utgiftsområde 24 Näringsliv

Lennart Beijer (v) anser att den del av näringsutskottets yttrande – under rubriken Näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om näringspolitikens inriktning och utgiftsområde 24 Näringsliv – som börjar med ”Näringsutskottet tillstyrker” och slutar med ”hösten 1996” bort ha följande lydelse:

Enligt näringsutskottets uppfattning – och i likhet med vad som anförs i motion 1995/96:Fi80 (v) – är det inte möjligt att bedöma hur de av regeringen presenterade utgiftsramarna för olika utgiftsområden har räknats fram.

Det är därför inte meningsfullt att lämna förslag om alternativa utgiftsramar. Utskottet gör emellertid den bedömningen att regeringens förslag om totalt utgiftstak ligger ca 16 miljarder kronor för lågt. Regeringen bör anmodas att återkomma i budgetpropositionen med preciserade förslag till ramar för utgiftsområden, däribland område 24 Näringsliv, med utgångspunkt i denna högre totalnivå. Härmed tillstyrker näringsutskottet den nämnda motionen i berörd del.

7. Utgiftsområde 24 Näringsliv

Eva Goës (mp) anser att den del av näringsutskottets yttrande – under rubriken Näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om näringspolitikens inriktning och utgiftsområde 24 Näringsliv – som börjar med ”Näringsutskottet tillstyrker” och slutar med ”hösten 1996” bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser, i likhet med vad som anförs i motion 1995/96:Fi81 (mp), att ramen för utgiftsområde 24 Näringsliv kan sänkas något – med 200 miljoner kronor år 1997, med 250 miljoner kronor år 1998 och med 300 miljoner kronor år 1999. Detta bör ske genom minskade bidrag och stöd till företag. Regeringen bör anmodas att i budgetpropositionen återkomma med förslag av denna innebörd. Den nämnda motionen tillstyrks härmed i berörd del av näringsutskottet.

8. Utgiftsområde 24 Näringsliv

Göran Hägglund (kds) anser att den del av näringsutskottets yttrande – under rubriken Näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om näringspolitikens inriktning och utgiftsområde 24 Näringsliv – som börjar med ”Näringsutskottet tillstyrker” och slutar med ”hösten 1996” bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som anförs i motion 1995/96:Fi82 (kds) anser näringsutskottet att ett system för stimulans av hushållstjänster, liknande det som finns i Danmark, bör införas. En möjlighet till skattereduktion motsvarande det av regeringen aviserade ROT-avdraget bör eftersträvas beträffande tjänster i hushållssektorn. Kostnaderna för införandet av ett sådant system kan beräknas till 500 miljoner kronor år 1997, till 750 miljoner kronor år 1998 och till 1 000 miljoner kronor år 1999. Dessa kostnader utgörs av minskade skatteintäkter till följd av den förordade skattereduktionen. Regeringen bör återkomma i budgetpropositionen med förslag i enlighet med vad som här har förordats. Motion 1995/96:Fi82 (kds) tillstyrks härmed i berörd del av näringsutskottet.

9. Energipolitikens inriktning och utgiftsområde 21 Energi

Christer Eirefelt (fp), Karin Falkmer (m), Mikael Odenberg (m), Chris Heister (m) och Ola Karlsson (m) anser att näringsutskottets ställningstagande i

avsnittet om energipolitikens inriktning och utgiftsområde 21 Energi bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser, i likhet med vad som anförs i motionerna 1995/96:Fi78 (m) och 1995/96:Fi79 (fp), att de olika energipolitiska mål som riksdagen har beslutat om är oförenliga. Detta har visats av Energikommissionen. Att avveckla all kärnkraft till år 2010 skulle få oacceptabla miljömässiga och ekonomiska konsekvenser. Detsamma gäller också stängning av ett kärnkraftsaggregat under innevarande mandatperiod.

Riksdagen bör nu, menar näringsutskottet, göra ett uttalande om energipolitikens inriktning av innebörd att denna politik bör utformas så att tillväxt och sysselsättning främjas och miljöskadliga utsläpp begränsas, samt att en förtida avveckling av kärnkraften står i strid med en sådan politik. Med detta tillstyrks de båda nämnda motionerna i berörda delar. Den preliminära ram för utgiftsområde 21 Energi som regeringen föreslår i avvaktan på den energipolitiska propositionen tillstyrks också. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar.

10. Energipolitikens inriktning och utgiftsområde 21 Energi

Lennart Beijer (v) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om energipolitikens inriktning och utgiftsområde 21 Energi bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet noterar, i likhet med vad som görs i motion 1995/96:Fi80 (v), att regeringens uttalande om att en kärnkraftsreaktor bör tas ur drift under innevarande mandatperiod inte är förenligt med beräkningen i propositionen av ramen för utgiftsområde 21 Energi. Storleken på kostnaderna för en sådan avveckling beror självfallet på vilken reaktor som ställs av, men att kostnader uppkommer är odiskutabelt. Regeringen bör sålunda anmodas att återkomma med nytt förslag om utgiftsram. Med detta avstyrker näringsutskottet propositionen i här berörd del och tillstyrker den nämnda motionen i motsvarande del. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar.

11. Energipolitikens inriktning och utgiftsområde 21 Energi

Eva Goës (mp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om energipolitikens inriktning och utgiftsområde 21 Energi bort ha följande lydelse:

Enligt näringsutskottets mening – och i likhet med vad som anförs i motion 1995/96:Fi81 (mp) – är det självklart att kärnkraften skall avvecklas till år 2010. Användningen av fossila bränslen måste begränsas och på lång sikt avvecklas, medan förnybara energikällor som vind, sol och biobränslen måste utnyttjas i betydligt större omfattning. Dessutom måste energieffektiviseringen förstärkas. Det främsta styrmedlet för att åstadkomma denna omställning av energisystemet bör, enligt utskottets mening, vara införande av högre energiskatter som en del av en skatteväxling. Riksdagen bör göra ett uttalande av här angiven innebörd.

Näringsutskottet anser vidare att ramen för utgiftsområde 21 Energi bör ökas med 1 miljard kronor för vardera åren 1997–1999. Dessa medel bör användas för investerings- och utvecklingsbidrag till vindkraftverk, sole-
nergi, bio- och kraftvärme samt konvertering av elvärme, enligt den fördel-
ning som anges i den nämnda motionen. Med det anförda tillstyrks motionen
i berörd del, medan propositionen och övriga här aktuella motioner avstyrks i
motsvarande delar.

12. Affärsverket svenska kraftnät

Eva Goës (mp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om
Affärsverket svenska kraftnät bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser – i likhet med vad som anförs i motion 1995/96:

Fi81 (mp) – att regeringens förslag rörande en likströmskabel mellan Polen
och Sverige bör avslås av riksdagen. Det är ett dåligt genomtänkt förslag.
Följden kan bli att svensk kärnkraftsel kommer att exporteras till Polen,
vilket skulle försvåra en kärnkraftsavveckling i Sverige. Vidare kan man
räkna med att den el som skulle komma att importeras från Polen kommer att
leda till ökade svavelutsläpp och ett ökat kärnkraftsberoende i Polen. Elpro-
duktionen i Polen domineras för närvarande starkt av kolkondenskraft –
dessutom ingår kraftvärme med olja och gas som grund. Med det anförda
tillstyrker näringsutskottet den nämnda motionen i berörd del.

Särskilt yttrande

Näringspolitikens inriktning

Kerstin Warnerbring (c) anför:

Jag vill framhålla att Centerpartiet under det senaste året har samarbetat med
regeringen inom det ekonomisk-politiska området i syfte att sanera Sveriges
ekonomi och därigenom åstadkomma sänkt ränta och låg inflation. Att rän-
terna i Sverige skall ligga på en nivå jämförbar med nivån hos våra viktigaste
konkurrentländer är en av de grundläggande förutsättningarna för ett expan-
sivt näringsliv. I den ekonomiska vårpropositionen har Centerpartiet med-
verkat till att ytterligare sanera statens finanser. Såväl besparingar som bud-
getförstärkningar föreslås, vilket ger förutsättningar för ytterligare ränte-
sänkningar. Därtill har förslag framlagts om förstärkning av olika utbild-
ningsinsatser och införande av ROT-avdrag.

Enligt Centerpartiets åsikt är det emellertid hög tid att andra åtgärder vid-
tas för att få fart på tillväxten i företagen. Det är de små företagen som, till-
sammans med nystartade företag, har den största potentialen för att skapa
nya arbetstillfällen. Näringspolitiken måste därför inriktas på att åstadkomma
goda villkor för de små och medelstora företagen och för nyföretagande.
Exempelvis behöver en översyn av skattesystemet göras. Bland annat är det
högst angeläget att dubbelbeskattningen av utdelade och kvarhållna vinster
avskaffas och att fåmansbolagens villkor förbättras. Vidare behöver arbets-
rätten reformeras och en förbättring av företagens möjligheter till riskkapital-

försörjning komma till stånd. Härvid bör särskilt villkoren för kvinnors företagande uppmärksammas.

1995/96:NU9y